

S. PIKULSKI, M. ROMAŃCZUK-GRĄCKA, B. ORŁOWSKA-ZIELIŃSKA (RED.)

Tożsamość polskiego prawa karnego

Olsztyn 2011, s. 740

Recenzowana monografia obejmuje 45 opracowań autorów wywodzących się z różnych ośrodków naukowych. Zostały one pogrupowane w poprzedzonych słowem wstępnym dziewięciu częściach zatytułowanych: *Pryncypia*, *Prawo karne – część ogólna*, *Prawo karne – część szczególna*, *Kryminologia*, *Postępowanie karne*, *Kryminalistyka*, *Prawo karne wykonawcze*, *Prawo karne skarbowe* i *Varia*. Ze względu na wielość opracowań, w recenzji odniesiemy się jedynie do tych, które dotyczą materialnego prawa karnego (powszechnego).

W słowie wstępnym wyjaśniono, że wewnętrzna tożsamość szeroko rozumianego prawa karnego może obejmować: jego wewnętrzną spójność w okresie licznych nowelizacji, niezależność polityczną i racjonalizm, polską tradycję karnistyczną w ujęciu prawnoporównawczym, elastyczność norm prawnokarnych wobec zmieniającej się rzeczywistości społecznej w zakresie przestępczości, skuteczność zabezpieczenia realizacji tych norm z perspektywy przepisów proceduralnych i współczesnych możliwości, jakie przewiduje kryminalistyka. Drugi aspekt tożsamości polskiego prawa karnego wiąże się z jego zewnętrznymi relacjami i w tym znaczeniu jest rozumiany jako identyfikacja z określonym systemem aksjologicznym oraz normatywnym wielokulturowej Europy. Tożsamość w tym sensie może być określana przez wpływ regulacji Unii Europejskiej na krajowe prawo karne, a także jego otwarcie na rozwiązania pochodzące z systemów prawnych innych państw. Autorzy składających się na monografię artykułów odnieśli się do tożsamości polskiego prawa karnego w różnych jej aspektach.

Pierwsza część monografii zatytułowana *Pryncypia* obejmuje sześć opracowań odnoszących się do problematyki mającej podstawowe znaczenie w ramach systemu prawa karnego. W otwierającym tę część artykule *Uwagi w kwestii kulturowych odniesień w refleksji nad stanem polskiego materialnego prawa karnego* M.J. Lubelski wyraził pogląd, że zasadniczo tożsamość krajowego prawa karnego wyraża się w katalogu czynów zabronionych jako przestępstwa. W katalogu tym znajduje odzwierciedlenie historia i kultura danego społeczeństwa, co autor zilustrował na przykładzie sformułowania w polskiej ustawie karnej opisu

przestępstwa zabójstwa, uprzywilejowania zabójstwa w stanie silnego wzburzenia usprawiedliwionego okolicznościami oraz uregulowań dotyczących zakazu aborcji.

W artykule *Problem tożsamości polskiego prawa karnego a proces internacjonalizacji prawa karnego* C. Nowak podkreśliła, że nie można wskazać w dziejach Polski okresu, w którym polskie prawo karne nie wzorowało się lub nie pozostawało pod wpływem przepisów obcych systemów prawnych. Fakt ten nie powodował jednak zmiany tożsamości formalnej polskiego prawa karnego, ponieważ nowelizacje pod wpływem prawa obcego przyjmowano w toku procedury ustawodawczej uregulowanej w polskich aktach prawnych. W artykule autorka skupiła swoją uwagę na zaznaczającym się w ostatnich latach procesie zmian polskiego prawa karnego, łączących się z realizacją zobowiązań wynikających z norm supranarodowych stanowiących reakcję na zachodzące obecnie na świecie procesy globalizacyjne. Następuje zatem interakcja między krajowym prawem karnym a prawem ponadnarodowym (międzynarodowym i Unii Europejskiej) skutkująca zmianami w prawie krajowym, którą autorka określiła mianem internacjonalizacji. Zmiany te dotyczą przede wszystkim zakresu kryminalizacji, ale także zasad odpowiedzialności za przestępstwa. Konkludując, autorka podkreśliła, że poszerzenie zakresu kryminalizacji poprzez objęcie ochroną interesów podmiotów obcych – zagranicznych i organizacji międzynarodowych – sprawiło, że „tożsamość polskiego prawa karnego musiała ulec przeobrażeniu i przynajmniej niewielkiemu rozmyciu”.

Interesujące uwagi zawarto także w tekście pod prowokacyjnym tytułem *Orzecznictwo jako źródło prawa kształtujące tożsamość polskiego prawa karnego*. W. Cieślak i T. Snarski wyrazili w nim opinię, że czynnikami determinującymi tożsamość określonego systemu prawa karnego są m.in. składające się na niego źródła norm. Autorzy – wyróżniając źródła prawa w znaczeniu normodawczym, rozumiane jako akty ustanowione przez upoważniony organ prawodawczy oraz funkcjonalnym, a zatem w znaczeniu wszystkich elementów, które wpływają na fakt obowiązywania w konkretnych sytuacjach norm o określonej treści – uznali, że do tych ostatnich należy włączyć orzecznictwo powszechnych i wojskowych sądów karnych, przede wszystkim instancji odwoławczych, mające wpływ na sposób rozumienia i tworzenia norm prawnych. Zdaniem autorów orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego ze względu na to, że nie są związane z rozstrzygnięciem konkretnych stanów faktycznych, lecz mają charakter abstrakcyjny, co wpływa na ich prawotwórczy charakter, mogą zostać włączone do źródeł prawa nie tylko w znaczeniu funkcjonalnym, ale także normodawczym. W. Cieślak i T. Snarski podkreślili ponadto znaczenie orzecznictwa międzynarodowych trybunałów karnych we współtworzeniu np. pojęcia ludobójstwa.

W artykule *Polityczność a tożsamość prawa karnego* J. Piskorski stwierdził, że polityczność prawa karnego wyraża się w dwóch aspektach. Pierwszy jest związany z istnieniem władzy państwowej, która dzięki przymusowi państwowemu

realizowanemu przez prawo karne, może skutecznie sprawować kontrolę nad podległą jej ludnością. Drugi aspekt natomiast to polityka zapewnienia bezpieczeństwa obywatelom, co wiąże się z traktowaniem prawa karnego jako środka utylitarnego wsparcia społeczeństwa podlegającego władzy. Zdaniem autora, wraz ze zmianami kodeksu karnego wynikającymi z konieczności dostosowania go do prawa Unii Europejskiej, ujawnił się także polityczny charakter prawa karnego. Uznał on, że szczególnym aspektem polityczności tej dziedziny prawa staje się stanowienie coraz większej liczby przepisów karnych. Wprowadzanie zdecydowanej większości z nich jest uzasadnione potrzebą zwiększenia ochrony określonych dóbr, zaś konsekwencją dominacji funkcji ochronnej prawa karnego jest rozszerzenie zakresu władzy państwowej i ograniczenie indywidualnej wolności. Zdaniem J. Piskorskiego w procesie europeizacji, państwa narodowe tracą swoją tożsamość, natomiast nową tożsamość zyskuje Unia Europejska.

Kolejne dwa opracowania odnoszą się do oceny nowelizacji kodeksu karnego. W pierwszym z nich – *Spójność ochrony dóbr prawnych w dobie nowelizacji* E. Hryniewicz wykazała, że niektóre nowelizacje kodeksu karnego oparte były na dążeniu do zachowania spójności systemowej, uwzględniającej aksjologiczne założenia systemu prawnego, inne natomiast przyczyniły się do zaistnienia niespójności w zakresie dóbr prawnych chronionych przez przepisy kodeksu karnego. Autorka podkreśliła, że spójność ochrony dóbr prawnych w ramach danego systemu prawa służy efektywnemu realizowaniu zadań przypisywanych prawu karnemu, dlatego też dbałość o jej zachowanie powinna być brana pod uwagę przy nowelizowaniu ustaw karnych. Wskazała ponadto na określone zabiegi legislacyjne, które mogą doprowadzić do niespójności w zakresie ochrony dóbr prawnych, np. w razie wprowadzenia nowelizacji mającej realizować określone zadanie, bez uwzględnienia przyczyn niefunkcjonowania takiej regulacji dotychczas. Autorka uznała również, że mające charakter wycinkowy kolejne nowelizacje kodeksu karnego dotyczące pojedynczych kwestii powodują wątpliwość co do możliwości zachowania spójnej ochrony dóbr prawnych.

Oceny dotychczasowych nowelizacji kodeksu karnego podjął się także R. Zawłocki w artykule *Kodeks karny „śmietnikowy”*. Już sam tytuł tego opracowania jednoznacznie wskazuje na dokonaną przez autora negatywną ocenę kodeksu karnego w obecnym kształcie, na który wpływ miały jego liczne nowelizacje. Sprawily one, że jest to, jak podkreślił autor, akt niestabilny, niespójny i coraz bardziej nieracjonalny. Do tego stanu rzeczy przyczyniła się nie tylko duża liczba zmian kodeksu karnego, ale także ich jakość. Autor poddał analizie nowelizacje kodeksu karnego z dwóch okresów, obejmujących lata 2005 i 2010, skupiając swoją uwagę na uzasadnieniach projektowanych zmian. Analiza ta pozwoliła wysnuć wnioski, że w niektórych przypadkach brak jest jakiegokolwiek odniesienia w uzasadnieniu do wprowadzanej zmiany ustawy karnej, niekiedy natomiast argumentacja projektodawców jest wobec niej nieadekwatna lub merytorycznie niesłuszna. Podsumowując swoje rozważania, R. Zawłocki uznał m.in.,

że zmiany kodeksu karnego stanowią reakcje na bieżące potrzeby określonych opcji politycznych lub ministerstw, są liczne, nieskoordynowane, kazuistyczne, często wręcz nieracjonalne. Mają więc charakter „śmieciowy”.

Kolejną część monografii *Prawo karne – część ogólna* otwiera artykuł J. Narodowskiej, A. Banaszkiwicz i M. Dudy *Wzmocniona ochrona osoby podejmującej obronę konieczną interwencyjną w świetle nowelizacji art. 25 kodeksu karnego*. Autorzy pozytywnie odnieśli się do ustanowienia nowych regulacji w § 4 i 5 art. 25 k.k., podkreślając, że mają one na celu zaktywizowanie społeczeństwa do walki z przestępczością. Ponadto wysunęli postulat analogicznej nowelizacji art. 15 k.w., określającego instytucję obrony koniecznej na gruncie prawa wykroczeń. Wątpliwości budzi jednak propozycja autorów wprowadzenia do tzw. słownika wyrażeń ustawowych w kodeksie karnym (art. 115) pojęcia „interwenient” jako osoby podejmującej obronę konieczną interwencyjną. Termin „interwenient” występuje bowiem w kodeksie karnym skarbowym i określa się nim jednego z uczestników postępowania karnego skarbowego. W ramach tej samej gałęzi prawa, w tym przypadku prawa karnego *sensu largo*, obejmującego także prawo karne skarbowe nie można temu samemu pojęciu nadawać różnych znaczeń.

Przedmiotem kolejnego opracowania autorstwa E. Żywuckiej-Kozłowskiej i K. Bronowskiej *Pozbawienie praw publicznych* jest analiza uregulowań prawnych dotyczących wskazanego w tytule środka reakcji karnej na gruncie trzech polskich kodeksów karnych. Autorki przedstawiły ponadto instytucję pozbawienia praw publicznych w systemach prawa karnego innych państw. Teoretyczne rozważania dotyczące prawnego uregulowania analizowanej instytucji zostały uzupełnione o przykłady z praktyki wymiaru sprawiedliwości w zakresie orzekania pozbawienia praw publicznych.

Problematyki występujących obok kar środków reakcji karnej dotyczy także artykuł P. Starzyńskiego *Konstytucyjność konfiskaty rozszerzonej, czyli słów kilka o tożsamości polskiego prawa karnego z prawem europejskim*. Autor podjął w nim kwestię implementacji decyzji ramowej Unii Europejskiej nr 2005/212/WSISW z 24 lutego 2005 r. w sprawie konfiskaty korzyści, narzędzi i mienia pochodzących z przestępstwa, zobowiązującej do wprowadzenia w ustawodawstwach krajowych państw członkowskich środków reakcji prawnej w zakresie orzekania tzw. konfiskaty i konfiskaty rozszerzonej. W rozumieniu wskazanej Decyzji – konfiskatą jest kara lub środek orzeczony przez sąd powodujący ostateczne pozbawienie mienia w wyniku postępowania dotyczącego przestępstwa bądź przestępstw. Treść konfiskaty rozszerzonej odpowiada natomiast instytucji konfiskaty w kształcie przewidzianym w kodeksie karnym z 1969 r. Autor dokonał krytycznej oceny projektów nowelizacji art. 45 k.k., mających na celu implementację konfiskaty rozszerzonej.

W artykule *Geneza i ewolucja leczniczych środków zabezpieczających* M. Szejwowska ukazała uregulowania prawne dotyczące wskazanych w tytule opracowa-

nia środków na gruncie trzech polskich kodeksów karnych. Przedstawiła także rozważania dotyczące powstania i rozwoju analizowanej instytucji w europejskim prawie karnym. Autorka wyraziła pogląd, że podstawowe znaczenie dla rozwoju i przyszłości środków zabezpieczających ma występujący współcześnie dynamiczny rozwój psychiatrii, a ustawodawcy powinni kształtować przepisy prawa zgodnie z aktualnymi osiągnięciami psychiatrii.

Część monografii poświęconą zagadnieniom z zakresu części ogólnej prawa karnego zamyka artykuł A. Michalskiej-Warias *Zwalczanie przestępczości zorganizowanej i terroryzmu w świetle obowiązującego kodeksu karnego z 1997 r.* Autorka podkreślając, że instrumenty służące zwalczaniu przestępczości zorganizowanej i terroryzmu przewidziane są nie tylko w ustawodawstwach krajowych, ale także w aktach szeroko rozumianego prawa międzynarodowego, zauważyła, iż rozwiązania polskiego kodeksu karnego w tym zakresie zdecydowanie wykraczają poza wymagania określone w konwencjach międzynarodowych. Niektóre z nich wprowadzono do polskiej ustawy karnej wyprzedzając ich ustanowienie w aktach prawa międzynarodowego. Autorka poddała krytycznej ocenie przyjęte w ostatnich latach rozwiązania ustawowe, a mianowicie zawartą w art. 115 § 20 k.k. definicję przestępstwa o charakterze terrorystycznym oraz ustanowienie odpowiedzialności karnej za czyn opisany w art. 165a k.k., określane mianem finansowania terroryzmu. Przepisy te, wprowadzone do kodeksu karnego w wyniku zobowiązań międzynarodowych Polski, wywołują, jak wykazała autorka, wątpliwości w zakresie prawidłowości ich ustawowego ujęcia, co może pociągnąć za sobą wątpliwości także odnośnie do ich ewentualnej przydatności w praktyce.

Trzecią część monografii *Prawo karne – część szczególna* rozpoczyna artykuł P. Chlebowicza *Szpiegostwo z perspektywy prawa karnego i kryminologii*, w którym autor przybliżył problematykę przestępstwa określonego w art. 130 k.k., zwracając uwagę, że choć samo pojęcie szpiegostwa nie występuje wśród jego znamion, to należy przyjąć, że stanowi kategorię normatywną. Autor uzasadnił to występowaniem tego pojęcia na gruncie ustawy o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Agencji Wywiadu. Z uwagi na brak w polskim systemie prawa legalnej definicji szpiegostwa, przedstawił definicje wypracowane przez przedstawicieli doktryny prawa karnego, m.in. S. Pikulskiego, T. Tarasa, H. Popławskiego i S. Hoca. P. Chlebowicz podkreślając – że w centrum prawnokarnej problematyki szpiegostwa znajduje się nie tylko udział w obcym wywiadzie (art. 130 § 1 k.k.), ale również całościowy kształt zachowań związanych z przekazywaniem informacji (art. 130 § 2 k.k.) – zwrócił uwagę na potrzebę zmian konstrukcyjnych art. 130 k.k.

W artykule *Tożsamość przestępstwa zabójstwa w systemie prawa polskiego* autorstwa B. Orłowskiej-Zielińskiej i K. Szczechowicz szczegółową analizę nowelizacji kodeksu karnego z 1997 r. w zakresie art. 148 k.k. poprzedza rys historyczny omawianego przestępstwa i jego charakterystyka we wcześniejszych kodeksach

karnych z 1969 r. i 1932 r. Autorki dokonały nie tylko wnikliwej analizy kolejnych zmian legislacyjnych art. 148 k.k., ale także ich oceny.

Podobny schemat zastosowano w kolejnym artykule *Trudności z zachowaniem tożsamości polskiego ustawodawstwa karnego na przykładzie przestępstwa dzieciobójstwa*, w którym autorzy B. Sygit i A. Gałęska-Śliwka najpierw przedstawili rozwiązania karnoprawne krajów europejskich w tym zakresie, a następnie regulacje przestępstwa dzieciobójstwa w polskim ustawodawstwie karnym, poczynając od Kodeksu Karzącego Królestwa Polskiego z 1818 r. poprzez uregulowania kodeksu karnego z 1932 r. i kodeksu karnego z 1969 r. do rozwiązań przewidzianych w obowiązującym kodeksie karnym z 1997 r. Dokonane przez autorów porównanie i ocena poszczególnych rozwiązań prowadzi do wniosku, że polskie rozwiązania w zakresie przestępstwa dzieciobójstwa nie mają charakteru nowatorskiego na tle regulacji obowiązujących w innych krajach europejskich.

Interesujące rozważania na temat wprowadzenia do kodeksu karnego z 1997 r. ostatnich zmian w zakresie ochrony wolności przeprowadziła w swoim artykule *Charakter zmian w zakresie prawnokarnej ochrony wolności* M. Romańczuk-Grącka, stwierdzając, że na skutek ich wprowadzenia zmienił się również sposób interpretacji pojęcia wolności jako rodzajowego przedmiotu ochrony prawnokarnej. Zmiany te dotyczą poszerzenia rozdziału XXIII kodeksu karnego o nowe typy przestępstw, takie jak: handel ludźmi (art. 189a), uporczywe nękanie, tzw. stalking (art. 190a) i utrwalanie wizerunku nagiej osoby bez jej zgody (art. 191a). Autorka podniosła, że obok tradycyjnie pojmowanej wolności lokomocyjnej, psychicznej, decyzyjnej, samostanowienia o ingerencji medycznej czy w znaczeniu miru domowego można wyznaczyć dziś także inne obszary wolności chronionej prawem, takie jak: wolność dysponowania swoim obrazem intymnym, godność człowieka (w tym wolność do eksploatacji) oraz prawo do prywatności. Według autorki pomimo tego, że „dobra te są wewnętrznie różne, a ich treść nawiązuje do różnych wartości, jedna wartość przejawia się w nich w sposób zasadniczy – to godność człowieka, która niczym kłama spina wszystkie «nowe» indywidualne przedmioty ochrony, kładąc w ten sposób akcent na nowy wymiar wolności w polskim prawie karnym”.

Kolejne dwa artykuły recenzowanej pracy dotyczą analizy przestępstwa handlu ludźmi (art. 189a k.k.) i przestępstwa tzw. stalingu (art. 190a k.k.).

W pierwszym z nich, zatytułowanym *Handel ludźmi – zagadnienia prawnokarne i kryminologiczne* J. Bryk przedstawił definicję handlu ludźmi w prawie międzynarodowym, a także przybliżył treść art. 253 k.k., który penalizował to przestępstwo do czasu nowelizacji kodeksu karnego z 2010 r. Następnie autor odniósł się do ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy o Policji, ustawy – Przepisy wprowadzające Kodeks karny oraz ustawy – Kodeks postępowania karnego, która wprowadziła pojęcie handlu ludźmi – art. 115 § 22 k.k. i pojęcie niewolnictwa – art. 115 § 23 k.k. oraz uchyliła treść

art. 253 k.k., a w jego miejsce wprowadzony został art. 189a, którego znamiona w dalszej części opracowania przeanalizował.

W następnym artykule J. Długosz przeprowadziła ciekawe rozważania nad zasadnością kryminalizacji nowego typu przestępstwa, jakim jest stalking. Dokonując wnikliwej analizy jego znamion, doszła do następujących wniosków. Pomimo że obowiązujące dotąd przepisy nie stwarzały wystarczającej ochrony przed zachowaniami typowymi dla stalkingu, to okoliczność ta, zdaniem autorki, nie jest równoznaczna z koniecznością tworzenia nowego typu przestępstwa, a w szczególności w takiej postaci, w jakiej przewiduje to art. 190a k.k. J. Długosz zaproponowała dwa alternatywne rozwiązania. Pierwsze, przewidywałoby poszerzenie odpowiedzialności wykroczeniowej (wykroczenie określone w art. 107 k.w.) i to zarówno w zakresie opisu ustawowych znamion, jak i sankcji. Drugie – stworzenie nowego typu przestępstwa, ale tylko w takim (wąskim) zakresie, w jakim zachowania określane jako stalking pozostawałyby poza zakresem normowania innych regulacji prawnych.

W artykule *Trypyk obyczajowy: zgwałcenie, kazirodztwo i prostytutka* M. Płatek rozważyła skutki zmian przyjętych w art. 197 § 3 pkt 2 i 3 k.k. na tle Konwencji Rady Europy o ochronie dzieci przed seksualnym wykorzystaniem i niegodziwym traktowaniem w celach seksualnych (podpisaną przez Polskę 25 października 2007 r.) oraz innych międzynarodowych aktów prawnych. Badała, czy przyjęte zmiany nie burzą konstrukcji wypracowanej w art. 200 § 1 k.k. i art. 201 k.k. oraz czy spełniają wymogi wskazanej Konwencji. Najwięcej miejsca w artykule poświęcono uregulowaniom dotyczącym nowego ujęcia seksualnego wykorzystania dziecka poniżej 15 roku życia (art. 197 § 3 pkt 2 k.k.). W związku z tym, że nowelizacja z 5 listopada 2009 r. pozostawiła bez zmian art. 203 k.k., który kryminalizuje zachowanie polegające na zmuszaniu do uprawiania prostytutki autorka podkreśliła potrzebę dostrzeżenia i wdrożenia w praktyce odpowiedzialności klientów, którzy wykorzystują dzieci do prostytutki.

W kolejnym artykule *Zmiany w zakresie prawnokarnej regulacji przestępstwa zgwałcenia w polskim prawie karnym* I. Leśniak podjęła próbę analizy zmian w zakresie prawnokarnej regulacji przestępstwa zgwałcenia w polskim prawie karnym. Analizę tę poprzedza bardzo ciekawy rys historyczny oraz porównanie ujęcia przestępstwa zgwałcenia w trzech polskich kodeksach karnych. Autorka zwróciła także uwagę na nowelizacje z lat 2005 i 2009, które spowodowały zmiany w zakresie kwalifikowanych typów tego przestępstwa.

Autorzy artykułu *Znieważenie i znieważenie w polskim prawie karnym na tle prawnoporównawczym* S. Pikulski i R.P. Dziembowski przedstawili rozwiązania prawne dotyczące tych przestępstw w polskim prawie karnym oraz systemach prawnych innych państw, takich jak: Hiszpania, Niemcy, Włochy i Rosja, a także w systemie *common law*. Porównanie przepisów poszczególnych państw pozwoliło autorom sformułować wnioski, że pomimo pewnych różnic, konstrukcja karnoprawnej ochrony czci w systemie prawa stanowionego *civil law* w poszczególnych

państwach jest do siebie zbliżona, a ochrona czci w polskim kodeksie karnym na tle regulacji europejskich, wydaje się rozwiązaniem typowym. Inaczej ochrona czci przedstawia się w systemie *common law*, gdzie zniesławienie (defamation) nie jest zaliczane do prawa karnego, a stanowi część prawa deliktów określanych jako torts, które zaliczane są do civil wrongs, czyli do deliktów prawa cywilnego. Przejawem zniesławienia w systemie anglosaskim jest atak na reputację osoby narażający ją na śmieszność, nienawiść czy pogardę. Defamation wiąże się z szacunkiem danej osoby i jest pojęciem zakresowo odmiennym od ujęcia zniesławienia przewidzianego m.in. w polskim prawie karnym.

W artykule *Sprzedajne nadużycie funkcji publicznej w niemieckim prawie karnym – przyczynek do dyskusji nad rodzimą regulacją* punktem wyjścia rozważań P. Palki był ogląd przepisów kryminalizujących sprzedajne nadużycie władzy w niemieckim prawie karnym w ujęciu historycznym, a następnie w obowiązującym kodeksie karnym i innych pozakodeksowych uregulowaniach karnych, takich jak wojskowa ustawa karna czy kodeks wykroczeń. Analiza przepisów niemieckiego kodeksu karnego i zestawienie rozwiązań polskiej ustawy karnej pozwoliło autorowi wysunąć następujące wnioski. Z jednej strony brak jest wśród regulacji niemieckich normy „szerszej ogólnej” w postaci przepisu art. 231 polskiego kodeksu karnego, z drugiej zaś – szeroki zakres wyznaczony definicją funkcjonariusza publicznego i podmiotu szczególnie zobowiązanego wobec służby publicznej. Ponadto, jak stwierdził P. Palka, „zarzut kazuistyki, podnoszony pod adresem pruskiej kodyfikacji jest wciąż aktualny w odniesieniu do obowiązującego niemieckiego kodeksu karnego (w analizowanym zakresie)”.

W artykule *Wykładnia znamion przestępstwa samouwolnienia się w orzeczeniu Sądu Najwyższego jako przykład europeizacji prawa karnego* M. Marchan-Bednarek jako przykład europeizacji prawa karnego przedstawiła orzeczenie Sądu Najwyższego z 29 marca 2011 r. (III K 365/10), w którym wskazano na możliwość interpretacji przepisów prawa karnego w sposób szeroki, uwzględniający interesy wymiaru sprawiedliwości innych państw Unii Europejskiej.

M. Leciak, autor kolejnego artykułu – *O nowym systemie prawnokarnej ochrony informacji niejawnych* – poddał analizie przepisy nowej ustawy z 5 sierpnia 2010 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz.U. z 2010 r. Nr 182, poz. 1228). Wejście w życie tej ustawy (2 stycznia 2011 r.) spowodowało konieczność dokonania praktycznej interpretacji zarówno ujętych w niej przepisów, jak też szeregu znowelizowanych z jej mocy ustaw, w tym art. 265 § 1 k.k. i art. 266 § 2 k.k. Autor podjął tę próbę, biorąc pod uwagę główne założenie nowej ustawy, którym jest przemodelowanie krajowego systemu ochrony informacji niejawnych, związane przede wszystkim z zastąpieniem funkcjonujących dotąd definicji „tajemnica państwowa” i „tajemnica służbowa” zbiorczym pojęciem „informacja niejawna”. Kryterium ochrony takiej informacji zostało zaś uzależnione od charakteru przyznanej jej klauzuli tajności („ściśle tajne”, „tajne”, „poufne”, „zastrzeżone”). Z uwagi na konieczność zastąpienia tych pojęć terminem „informacja niejawna”

o określonej klauzuli, co jak wskazano, dotyczyło także regulacji prawno-karnych (art. 265 § 1 k.k. i art. 266 § 2 k.k.) próba oceny zmian w tej płaszczyźnie została poprzedzona analizą materii administracyjnoprawnej, a więc głównie przepisów ustawy o ochronie informacji niejawnych.

W artykule *Przestępstwo bezprawnego wypełnienia blankietu w ujęciu historyczno-prawnym oraz jego funkcjonowanie w polskiej tradycji karnistycznej* D. Jagiełło dokonał analizy znamion czynu polegającego na wypełnieniu podpisanego blankietu niezgodnie z wolą podpisanego i na jego szkodę. Autor przedstawił wątpliwości – w zakresie wykładni przepisu przewidującego odpowiedzialność karną za ten czyn zabroniony – występujące już w okresie obowiązywania kodeksu karnego z 1932 r., a także kwestię zbiegu przepisów i zbiegu przestępstw na tle art. 270 § 2 k.k. oraz innych przepisów kodeksu karnego. Podkreślając całkowicie odmienny charakter analizowanego czynu zabronionego od fałszu materialnego dokumentu, D. Jagiełło opowiedział się, wbrew występującym niekiedy w doktrynie zapatrywaniom, za zasadnością ustanowienia karalności tego czynu. Autor wysunął ponadto postulat uregulowania odpowiedzialności karnej za analizowany czyn zabroniony w odrębnym artykule kodeksu karnego (art. 270a), co jego zdaniem, ostatecznie świadczyłoby o braku powiązania tego czynu z fałszem materialnym dokumentu.

Przedmiotem kolejnego artykułu *Tożsamość polskiego prawa karnego gospodarczego w związku z implementacją prawa wspólnotowego w zakresie przeciwdziałania praniu pieniędzy* autorstwa P. Ochmana była analiza wpływu legislacji Unii Europejskiej na polskie regulacje karnoprawne dotyczące zwalczania zjawiska, jakim jest pranie pieniędzy.

W ostatnim artykule tej części, zatytułowanym *Z badań nad bankructwem zawinionym* B. Sygit, K. Gieburowski i G. Krasieński w interesujący sposób zaprezentowali źródło nazwy „bankructwo”, a także jego znaczenie słownikowe, prawne oraz to występujące na gruncie stosunków gospodarczych. W dalszej części opracowania autorzy przedstawili ewolucję kształtowania się tej postaci bankructwa zawinionego i jego ścigania w ustawodawstwie karnym, wskazując na różnice terminologiczne jego ujęcia. Następnie zaś na podstawie danych za lata 2001–2010, pochodzących z Policyjnego Systemu Statystyki Przestępczości „Temida” dokonali oceny stanu przestępczości rejestrowanej przez te statystyki, wykorzystując przede wszystkim dane dotyczące liczby zakończonych postępowań przygotowawczych, liczby przestępstw stwierdzonych i liczby podejrzanych o popełnienie przestępstwa przewidzianego w art. 301 § 1 k.k., które nazywają upozorowanym bankructwem.

Recenzowana praca obejmuje bardzo szeroką problematykę, co było możliwe dzięki wskazanemu w jej tytule zakresowi tematu. Problem tożsamości polskiego prawa karnego nabiera szczególnego znaczenia ze względu na przynależność Polski do Unii Europejskiej, z czym wiąże się obowiązek dostosowania także polskiego ustawodawstwa karnego do wymogów formułowanych przez tę wspól-

notę. Liczne nowelizacje kodeksu karnego, nie tylko te wynikające z zobowiązań międzynarodowych Polski, sprawiają, że mogą powstać wątpliwości dotyczące spójności systemu polskiego prawa karnego, w zakresie choćby jego podłoża aksjologicznego, a także odzwierciedlenia kontynuacji polskiej myśli prawniczej w regulacjach kodeksu karnego. Autorzy opracowań zawartych w recenzowanej monografii problemy te poddali pogłębionej analizie, która niejednokrotnie doprowadziła ich do negatywnej oceny obecnie obowiązujących rozwiązań ustawowych. Byłoby wskazane, aby te krytyczne oceny wziął pod uwagę ustawodawca, dokonując odpowiednich zmian. W ten sposób analizy teoretyczne znalazłyby swoje przełożenie na praktykę, a zatem zrealizowany zostałby cel, któremu w istocie powinny służyć.

*Katarzyna Nazar-Gutowska,
Joanna Piórkowska-Flieger*